

Men-menligiň göriplik bar...

özeninde

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy

написано kitapcy | 21 январа, 2025

Men-menligiň özeninde göriplik bar... MEN-MENLIGIŇ ÖZENINDE
GÖRIPLIK BAR...

«Men-menlik edeniň tanapy çüýrük...»

Magtymguly Pyragy.

Men-menlik, tekepbirlik, özüňi beýleki adamlardan ýokarda görmeklik adamyň ýaramaz häsiýetleriniň içinde adam gatnaşyklaryna howp salýan iň pis gylyklaryň biridir. Aslynda adam näme üçin men-menlik edýärkä? Men-menlik satýan adam özüni beýlekilerden ýokarda tutmak bilen çäklenmeýär. Özüni özi ýaly adamlardan ýokarda tutýan adam özünden artykmajrak at-abraýly ýa-da hünärli, ýa bolmasa bilimli kişä elinden gelen-u gelmedik ýamanlygy etjek bolup gara-başyna gaý bolýar. Sebäbi ol; adamlar «artykmaç hünärliräk» kimdir biriniň daşyna jemlenişiberse, öz abraýyndan bir zatlar kemelýändir öýdýär. Men-menlik satýanlaryň göwni diňe munuň bilenem kanagatlanmaýar. Men-menligi göýdük dünýäsine ornaşdyranlar, hroniki tekepbirlik keseline ýoluganlar bu häsiýeti Hudaýyň iň näletlän ýaramaz häsiýetidigini unudýan bolara çemeli. Ýogsam bolmasa birwagtky Müsüriň faraonlary özlerini hudaý hasaplamazdylar.

Söhbetimizi gadymy rowaýatlaryň biri bilen berkideliň.

Birwagtlar özüne «hudaý» diýdirip ýören faraonlaryň birine näletsiňen Iblis sataşypdyr. Ynha, şeýtan görse faraony keжебeli we bezemen nosilkada gullar göterip baryarmysyn. Şeýtan faraona ýüzlenip:

– Hany, dursana, dostum. Saňa bir sowalym bar. Sen özüňe «Ena Rabbikum aglá» («Iň beýik hudaý men!») diýdirip ýörsüň welin, nämä esaslanyp beýle diýdirýärsiň? Munuň hikmetini bilip

bolmazmy? – diýipdir.

Faraon oňa:

– Sebäbi meniň aýdanyň aýdan, diýenim diýen ýerinde. Daşymda ýetmiş sany men diýen jadygöýler, gurrandazlar. Meniň islegime görä ellerini salgap goýberseler islän zatlaryny, islän tilsimlerini edýärler. Ýeri, onsoň men hudaý däl-de, kim bolýan? – diýýär.

Şeýtan onuň akmaklygyna içi gülýär we şeýle diýýär:

– Bar seniň aýdanyň bolsun. Ýöne ol jadygöýleriňi üýşür. Göreli bakaly, nähili hünärleri, tilsimleri barmyşyn.

Faraon ähli jadygöýlerini üýşürýär. Jadygöýleriň hersi bir tilsim edip gara-başyna gaý bolýarlar. Biri asmandan nämedir bir jandar ýagdyrsa, biri mähnet-mähnet ýylanlary orta çykarýar. Ýene biri elini salgaýar welin bir demde ortada aňdarha peýda bolýarmyşyn. Şeýtan faraona bir gülüp bakýar-da, elini bykynyna urup:

«Indi meniň edişime seret!» diýýär-de, ortada peýda bolan aňdarhalary, ýylanlary, ähli janly-jandarlary ýanyndaky jadygöýleri bilen birlikde bir demde demine sorýar. Soňam ýene çilimiň tüssesini üfleýän ýaly edip, daşyna çykarýar. Ýene sorýar, ýene çykarýar... Şeýdip on gezek içine sorup, daşyna çykarýar... Soňra aňňalyp galan faraona bakyp: «Ýeri kimiň gudraty güýçli ekeni, dostum? Seniňkimi ýa-da meniňki?» diýýär. Agzy uçuklap, simap ýaly galdyrap duran faraon: «Seňki güýçli ekeniň, dost, seňki!» diýip gygyryberipdir.

Şonda şeýtan aleýhyragna:

– Eý akmak! Eý maňlaýygara! Men Allanyň buýrugyna boýun egmän, onuň ýaradan bendesine sežde etmänim sebäpli, Allatagala meni bir gezekde adyma «Melgun» dakdy we näletledi. Sen nädip ýörsüň... – diýip, gamgynlyk bilen boýnuny aşak salypdyr we sumat bolupdyr...

Görşüňiz ýaly, şeýtanyň men-menligi onuň näletlenmegine getiripdir. Emma şeýtany men-menlige iteren zat näme? Elbetde,

göriplik, bahyllyk! Özünüň otan ýaradylandygyny bilip durka, toprakdan ýaradylan jandaryň mertebesiniň öz mertebesinden ýokarda goýlanyna namys eden Iblis göriplikden ýaňa ýere-göge sygmaýar. Şeýdibem ol kyýamat-ahyra çenli näletlenen durmuşyny özüniň näletlenmegine sebäpkär hasaplaýan adam ogluna ýamanlyk etmäge bagyşlapdyr. Göripligiň bar ýerinde töhmetiň, ýalan-ýaşryk gep-gybatyň barlygy hem şonuň üçindir. Sebäbi başgalara töhmet atmasa, başgalaryň gepini-gybatyny etmese, ýalan-ýaşryk toslama gepleri ýaýradyp, adamlaryň ýüregini bulamasa göriplige ýugrulan men-menlik, megerem, öz ýaşaýşyny dowam etdirip bilmezdi...

Şeýtanyň men-menligi onuň özüni has ylymly saýmagy. Muňa belli bir derejede esasam bar. Sebäbi ol bir döwür ähli perişdelere ymamlyk hem edipdi. Onuň ymamlygy barada «Şeýtanyň nalyşy» goşgymyzda-da ýañzydyp geçipdik. Emma bir gysym toprakdan ýaradylan Adam atanyň nesilleri näme üçin biri-biriniň aýagyndan aslyşjak bolup garabaşyna gaýka? Näme üçin biri beýlekisini nadan hasaplap, özüni hemmelerden ylymly hasaplaýarka?! Näme üçin käbir adamlar asyl matlaplaryny hüýt gara kalplarynda bukup, özlerinde ýok düşünjäni, özlerinde ýok ylymy bilýänsiräp gürleýärler? Şeýtan özüni hernäçe ylymly hasap edýänem bolsa, oňa ylmy Allatagalanyň berendigini, ylahy bereketden paý alandygyny unudan bolmaga çemeli. Oňa bu ylyma gowuşmaga amal, yhlas we ybadat sebäp bolandygyny duýmadyk bolara çemeli. Diýmek onuň ylmynda bir köstlik, kemterlok gidipdir. Ýogsa Allatagalanyň ezeli eradasyna garşy gitmäge het edip bilmezdi. Käbir adamlar hem şeýle. Art-bujaksyz ylym ummanyndan bir goşawuç alyp-almanka töweregindäkilere ylym satyp başlaýar. Özünü beýlekilerden akylly sanýar. Özünden ylymlyrak birini görse-de, oňa elinden gelen şyltagyny atmaga çalyşýar. Näme üçin beýlekä? Ýa oturanda-turanda şeýtan dagy agzyna çüfleýärmikä? Diýmek, şeýle adamlar ylymly bolmak beýle-de dursun, ylymyň ysynam alyp bilmeýärler. Ylymdan ýeterlik ýüküni tutan adamlar agras, salyhatly we az sözli bolýarlar. Olar hatda şular ýaly ýöntemje makalany ýazmak derejesindenem bir basgançak ýokarda bolýarlar. Olar ylymlysyraýan nadanlara biziň kimin şeýle ýazgylary ýazardan

has belentdedir. Ylymam ylymdyr welin, Allatagala ilki bilen adama akyl berewersin. Men-menlik belasyna ýolukdyrmasyň. Şeýtan agzyna tüýkürenleriň hyşy-wyşsysyna, gep-gybatyna, töhmetine gahar edip ýorganyny otlarlardan etmesin...

Şu ýerde telewizora tomaşa edenimizde ýadymda galan bir ýönekeý pursat ýadymyza düşýär. Biri üç litrlik banka ulurak daşlary salýar. Soň kiçiräklerini.

Soň çagyl. Ondan soň çäge. Yzyndanam suw. Barsy jaýlaşyp dur. Emma ýene bir bankany tersine edip görýärler. Özünüzem çak edişiňiz ýaly çägeden soň hiç zat banka sygmaýar. Ylym hem şeýle. Diňe tötänlik bilen okan haýsydyr bir ýek-tük kitaby okap, olam mürrük beýnisine çägeden başga zat sygdyryp bilmedikler adamlara bilenu-bilmedik ylmyny satmaga synanyşýar. Emma hernäçe arýyklaryny gynap, men-menlik etselerem, garşydaş hasaplan kişilerine pitjiň atsalaram, barsy bihuda. Ahyrynda her kimiň eden işi, aýdan sözi özüne galýar. Ol bolsa bular tetellileriň asyl ýüzüni görmek üçin bähbitli bolýar. Magtymguly atamyzyň: «Goşulsalar köp nadanlar kämil bolup, merdan çykar» diýşi ýaly, olar ýaly ylymlysumak nadanlar käte özbaşlaryna üýşüp, toparjyk döredip, basdaşlyk edýän kişileriniň üstüne hüjüm etmäge-de päläniberýärler. Maksatlary bolsa belli: galmagal turuzmak, pitjiň atmak, ýalňyşdyrmak, masgaralamak, ýaňsylamak. Sähel tanapyňy gowşak tutdugyň depäne münüp surnaý çaljak bolşup durlar. Ýöne näme, hemme zat öz niýetiňe-päliňe görä myrat tapýar. Olar öz hasaplaryndan başga bir uly hasabyň ~ Ýokardakyň hasabynyň bardygyny unudýarlar. Hudaý «Men bir mahluk ýaratjak, içiňizden biri eradama garşy çykyp, oňa sežde etmez, şeýdibem ol towky-nälet bolar» diýende, «şol gün saňa garşy gidene nälet bolsun» diyip, şeýtanyň öz-özüne 3.000 ýyllap towky-nälet edişi ýaly, ol betpygyllaryňam öz hasaplary ahrynda öz ýakalaryna ilişýär. Elbetde, şeýtanyň amalyňy gaýtalasaň, şeýtanyň gününüň başyna geljegine şek-şübhe bolup bilmez.

Hawa, gaýtalap we sözümi jemläp aýdýan: men-menligiň bar ýerinde görüplik bar, görüpligiň bar ýerinde töhmet bar, gybat bar...

© Has TÜRKMEN. Jemgyýetçilik tankydy